

COL·LOQUI

Sr. Salvi Turró: Voldria incidir en un punt de la seva comunicació que ha quedat prou ben insinuat al començament però potser el final, quan ha recapitulat aquests trets per poder definir el ciutadà, s'ha desdibuixat una mica. Penso que és important associar el terme activitat a ciutadà. El 1789 és l'any de la famosa Declaració dels drets de l'home i del ciutadà i no s'ha oblidar que dos anys després en la Constitució francesa del 91 la ciutadania es diferencia ja entre ser ciutadà actiu i ser ciutadà passiu. La pròpia distinció fa veure molt bé que el vertader ciutadà és l'actiu, que és qui té drets i pot exercir-los; el ciutadà passiu està en una situació, sigui per qüestió econòmica o per incapacitat mental o per diversos motius, d'incapacitat per ser plenament ciutadà. De fet la pròpia polèmica, que encara es recull a Kant, en el fons manifesta que només és pròpiament ciutadà, l'actiu. I aquí hi ha la qüestió. Aquesta associació activitat-ciutadà és merament una associació de termes jurídics o va més enllà del jurídic? Sobretot si associem etimològicament *agere* (activitat) en front del *facere*, tenint present que l'*agere* és la versió que dóna la filosofia llatina de l'*energeia*. Per tant, aquest activitat del ciutadà, que també és manifesta a l'àmbit jurídic, potser transcendeix la pròpia esfera jurídica i té d'altres connotacions o les pot tenir implicades. En tot cas, el que vull dir és que la pròpia polèmica entre l'activitat i la passivitat, entre el ciutadà actiu o el ciutadà passiu, indirectament corrobora que el ciutadà sempre és actiu. El passiu està sempre en defecte.

Sr. Ramon Valls: Dues coses molt senzilles. La primera: ha quedat clar que l'ús actual del terme ciutadà en els discursos que sento, ja siguin polítics o televisius, és per evitar la paraula súbdit. I per tant queda subratllat el paper actiu que se'ns assigna. Som ciutadans i no som els súbdits vol dir que hem d'actuar i no portar-nos passivament. Així, en la ciutadania hi posem una certa primacia del component actiu. En aquest sentit, ciutadà equivaldria a agent polític, a habitant d'una comunitat política en la qual ell té iniciatives, n'és responsable o se li atribueixen activitats. La segona observació és que aquesta expressió em resulta plena de problemes i paradoxal: heu pensat mai que el títol ma-

teix de la Declaració dels drets de l'home i del ciutadà és una cosa ben problemàtica? Aquesta i empalma dues coses diferents o són sinònims ésser humà i ciutadà? Plantegem-ho en concret: un marroquí que passa amb la «patera» a Europa és un ésser humà però no és aquí un ciutadà. Resulta aleshores que li reconeixem uns drets humans però que no són efectius perquè no és ciutadà, o membre d'aquesta comunitat política. Suposem, més o menys implícitament, que tot ésser humà és objecte d'uns drets, però que aquests drets només seran efectius si l'individu pertany a una comunitat política suficientment evolucionada que els posi en la constitució i en un cos legal derivat. De manera que aquí hi ha un garbuix impressionant. Però en qualsevol cas és clar que, pels juristes, el ciutadà és subjecte de drets. Però és subjecte de drets i obligacions? Ja no és tant clar! Tinc el dret de participar activament a les eleccions i aquesta és la manera més òbvia i generalitzada de ser agent polític. Però i els que no van a votar? Existeix un dret, a no participar activament? Vulneren una obligació si no voten? Però, és ètic? Jurídicament no, no hi ha obligació jurídica d'anar a votar, no es pot perseguir a qui no vota; no és delictiu.

Sr. Jordi Sales: La comunicació ha començat un camí molt ric i m'hi vull afegir tot fent algunes aportacions que es mouran a l'entorn dels problemes esbossats. Una seria el tema de la Declaració dels drets de l'home i del ciutadà. Tot llegint el llibre d'Hanna Arendt *Els orígens del totalitarisme* (1951) vaig adonar-me'n de la problemàtica. En ocasió de la Declaració dels drets de l'home i dels ciutadans, la comunitat jueva francesa va protestar perquè tenia amb la corona un tracte especial. Pactaven l'estatut propi dels caps. En un moment de la negociació es diu aquesta frase, que és genial i explica molts problemes del perquè hi ha els homes i els ciutadans: «el que no vulgui ser home de bon grat, serà home per la força».

Una pista per trobar variacions sobre els noms de ciutadà, resident... serien les cartes de repoblació. Posaré un exemple que si hi hagués un historiador medievalista ens ajudaria a aclarir: hi ha algunes ciutats a Catalunya que eren «carrers de Barcelona», i això donava una mena de drets. Hi havia, també, viles episcopals, que eren les que tenien pròpiament batlle, era el que admi-

nistrava la població en nom d'un senyor. La ciutat franca, no tenia batlles, tenia alcaldes. Alguns pobles per fugir de la proximitat física d'una seu episcopal es feien «carrers de Barcelona» i prenién estatuts. Així els ciutadans de Catalunya no tenien tots els mateixos drets ni les mateixes obligacions. Cada contrada tenia unes disposicions pròpies.

A part d'això hi ha un altre terreny que encara no hem ençetat. És la urbs i el fer urbanitat. La urbanitat és el conjunt d'unes maneres polides que donen una distinció enfront de rústic. És un camp semàntic molt fort, i posar una mica d'ordre a tot això seria una cosa que ens faria molt de bé a tots.

Sr. Ignasi Roviró: Una de les coses que indicaré en la meva comunicació ja va sortint en el debat: és l'ús que fem dels mots ciutadà i habitant. Quan parlem dels drets de l'home i del ciutadà, en realitat el que estem dient és que els homes en determinats moments es fan ciutadans. Estem reconeixent la diferència entre home i ciutadà. En general, la població es sent ciutadana un cop cada quatre anys; la premsa i els altres mitjans ens ho recorden amb aquesta mateixa paraula. Després som persones nominals. D'alguna manera, sembla que necessitem fer algun acte per convertir-nos en ciutadans. D'homes, ja ho som per naixement. Per ser ciutadà, cal fer uns actes que et retornin, com a imatge, el rostre de la ciutadania. I aquests actes són escollits per cada un. Això fa que hom opti per anar a votar, per exemple, o assistir a una manifestació; d'aquesta manera, jo i la comunitat veiem representada la ciutadania. Ens hem fet ciutadans. Aquí ve la diferència entre l'habitant i el ciutadà. Tenir veïnatge en un país estranger no implica ser ciutadà d'aquell país. Sóc habitant, però no ciutadà. Com a habitant tinc uns drets, com a ciutadà uns altres. I se'm reconeix la llibertat de no exercir-los. Se'm reconeix la llibertat d'exercir de ciutadà quan vull. Si ser ciutadà és actuar, em faig ciutadà cada vegada que actuo com a tal.